

Het vaderlands kapitalistisch gehalte

Ons systeem van economische ordening is gebaseerd op de ervaring dat vrijheid van economisch handelen van producenten en consumenten de welvaart vergroot. Wordt de produktie overgelaten aan (groepen) mensen die trachten zichzelf te verrijken, dan neemt automatisch hun nut voor het geheel toe. Wordt de besteding van middelen aan mensen zelf overgelaten, dan ontstaan vanzelf produktiepatronen waarbij men zich het gelukkigst voelt. In de loop van de tijd zijn op deze ervaring aanvullingen gekomen. Collectieve goederen en diensten komen in de vrijheidssituatie niet tot stand. Er zullen belastingen moeten worden geheven om de verdediging tegen water of indringers te financieren. Pure vrijheid leidt tot sociale wantoestanden en dus moeten er randvoorwaarden worden gesteld, die de vrijheid inperken en die geld kosten. Mensen moet je soms tegen zichzelf beschermen en daarom zijn bij voorbeeld geneesmiddelen niet vrij verkrijgbaar.

Hoewel er dus flink gesnoept is van de economische vrijheid, is de vrije ondernemingswijze produktie nog steeds de drijvende kracht achter onze welvaart en de groei ervan. Na het ineenstorten van de centraal geleide economieën kloppen we ons op de borst en spreken van de overwinning van het kapitalisme en het einde van de geschiedenis. De kater is dat wij op veel terreinen bureaucratischer blijken te zijn dan Oost-Europa was en dat het herstel van het vaderlands kapitalistische gehalte (VKG) dringend is gewenst. Als je ziet hoe groot het aandeel van de centraal geleide sector is in de nationale produktie, hoe bureaucratisch veel ondernemingen worden geleid, hoe weinig invloed mensen op de werkvloer hebben op hun eigen effectiviteit, dan ben je geneigd te stellen dat het VKG nauwelijks 20%, misschien 10% méér bedraagt dan het kapitalistische gehalte van het vroegere Oost-Europa.

In het licht van het voorgaande kan het VKG worden gedefinieerd als de mate waarin mensen en groepen mensen in staat zijn door eigen keuzen hun effectiviteit, en als functie daarvan de hoogte van hun inkomen, te bepalen. Deze definitie leidt tot vier onderdelen van het begrip, te weten de mate waarin de nationale produktie plaatsvindt in ondernemingen, de mate van vrijheid die deze ondernemingen krijgen, de mate waarin de ondernemingen het spel eerlijk spelen en de mate waarin intern ondernemerschap binnen bedrijven aan de orde is.

Het eerste onderdeel slaat op de mate waarin de produktie plaatsvindt in ondernemingen en niet in centraal geleide organisaties. Hierin kan worden begrepen het aantal ondernemingen per eenheid bnp. Met veel kleine ondernemingen is het land rijker aan ondernemerschap dan met weinig grote.

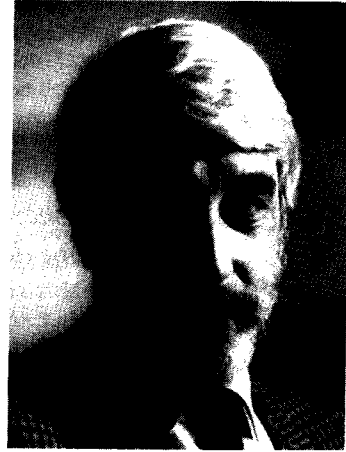
Het tweede punt, de vrijheid die ondernemingen krijgen, slaat op de wetgeving die ondernemend handelen begrenst. Het Nederlandse ontslagrecht, het minimumloon en andere factoren, hebben een verlagende werking op dit onderdeel van het VKG.

Als de markten in een land niet worden vertroebeld door kartels, monopolies, collectieve inkoopregelingen en dergelijke, kan men zeggen dat het spel volgens de regels van het kapitalisme wordt gespeeld. Het ministerie van EZ zet zich als hoedster van het VKG terecht in voor het naleven van dergelijke regels.

Het laatste onderdeel van de definitie slaat op het zogenoemde interne ondernemerschap. Naarmate een grote onderneming minder top-down wordt aangestuurd, kan men spreken van meer ondernemerschap. Intern ondernemerschap bestaat op het gebied van produkt-markt-combinaties en op de werkvloer, en omvat bij voorbeeld ook prestatiebeloning.

Wie genoemde punten nagaat, komt al snel tot de conclusie dat het Nederlandse VKG laag is, wat risico's inhoudt voor de toekomst. Wat moet er nog veel worden geprivatiseerd! Universiteiten zouden, om maar eens wat te noemen, de helft goedkoper en weer leuk worden als het overheidsgeld naar de studenten ging, die dan kostendekkende collegegelden kunnen betalen aan universiteiten. Die hebben dan geen directe overheidssubsidies meer nodig. De universiteiten moeten dan ook vrijheid van handelen hebben, binnen de grenzen van kwaliteitscontrole op de diploma's. Waarom de helft goedkoper? Mijn ervaring met een aantal privatiseringen is dat je steeds meer dan de helft van de arbeidsplaatsen overhoudt. De rest gaat in de regel op wachtgeld, naast werkloosheid en arbeidsongeschiktheid de derde ongeleide bom onder onze economie.

Het zou interessant zijn te onderzoeken of het definiëren en bepalen van een VKG-index mogelijk is, en vast te stellen in welke mate de index van verschillende landen correleert met economische groei. Belangrijker is dat er objectieve rapporten verschijnen die het verloop van het VKG in kaart brengen. Waar is het VKG-jaarverslag van Nederland? Het belangrijkste tenslotte is dat het VKG centraal wordt gesteld als politiek agendapunt. Dat zet meer zoden aan de dijk dan het verhogen van de bezuinigingsbelofte, met welk ritueel onze politici ons nu wekelijks confronteren.

J.G. Wissema